

AR ŽMOGUS BE MENO IR KULTŪROS – NIEKAS?

Ne veltui didikai, pasiturintys bajorai ir karaliai, suvokdami, kad menas reikalingas, kad kultūrą reikia puoselėti, kad meninių gabumų turintis žmogus vertas pagarbos, stengdavosi savo rūmuose globoti meno, kultūros žmones. Ar turėtume dabar apie ką kalbėti, jeigu ne tie inteligentai, kurie agrariniuose kraštuose, tokiuose kaip Lietuva, rūpinosi kultūra, puoselėjo dvasines vertybes? Apskritai, ką mes dabar būtume pasiekę ir ką darytume, jei ne tie pažangos ir kultūros žmonės, kurių idėjos padėjo formuoti naujas kartas, kitokią ateitį?

Kaip miegas ir maistas neatsiejami nuo žmogaus, taip turėtų būti neatsiejami menas ir kultūrinė veikla. Juk būtent šie dalykai, kurie lavina kūrybiškumą, estetikos jausmą, bendravimą, ir formuoja žmogaus asmenybę. Dar XVIII a. Volteras suvokė ir aktyviai ėmė skleisti idėją, kad šalies valdovui nepakanka būti vien kilmingam – jis turi būti apsišvietęs ir išsilavinęs. Tik tokio valdovo šalis galinti klestėti. Tą patį teigė XX a. poetas Josifas Brodskis, kuris, atsiimdamas Nobelio literatūros premiją, apmaudžiai ir su nusivylimu kalbėjo ne tik apie literatūros padėtį, bet ir apie politiką. Savo kalboje jis iškėlė idėją, kad žmogus, norėdamas patekti į valdžią, turi pateikti ne pažadų, o knygų, kurias perskaitė, filmų ir spektaklių, kuriuos žiūrėjo, sąrašą, pagal kurį būtų vertinamas. Kitaip sakant, pagal J. Brodskį, kultūra ugdo moralines žmogaus vertybes, reikalingas kiekvienam. Štai kodėl net vaikų darželyje į „dienos meniu“ įtraukčiau porciją literatūros ar dailės pažinimo.

Tačiau kuo tampa žmogus, iš jo atėmus kultūrą? Daug išmintingų žmonių suvokė, kad, atėmus galimybę tobulėti, mąstyti ir galiausiai atskyrus nuo kultūrinės veiklos, iš žmogaus nebelieka nieko. Nebent žmogaus iškamša, tinkanti vien mechaniniam darbui. Vienas pirmųjų, suvokusių XX a. – XXI a. moralinę krizę, tam tikrą grėsmę, kylančią iš nemąstančios, bekultūros visuomenės, – Aldous Huxley. Savo knygoje „Puikus naujas pasaulis“ jis projektuoja visuomenę, kuri suformuota mėgintuvėlyje vėliau konvejeriniu būdu dauginama iki begalybės. Nuo kūdikystės jų „auklėjimo meniu“ sudaro vartojimo, hedonizmo kultas, kuris išugdo ne asmenybes, o bekraujus kiborgus – alfas, betas, epsilonus. Šie, paveikti propagandos, priešinasi bet kokios nuo normos, nuo visuotinės tiesos nukrypusios minties atsiradimui, turi iškreiptą vertybių skalę – jiems tokie dalykai kaip mama, šeima, tėvai atrodo gėdingi, pasibjaurėtini. Atsiminkime sceną, kai Linda, kuriai vienintelei pavyko pabėgti nuo naikinančios sistemos auklėjimo, su savo sūnumi pasirodo Centre ir pareiškia, kad vaiko tėvas – Centro direktorius. Kokį sąmyšį ir pasibjaurėjimą sukėlė faktas, jog kažkas žino, kas yra tikrieji biologiniai tėvai. Centro bendruomenė, visada gyvenusi saugų ir patogų gyvenimą, buvo šokiruota ir priėmė Lindą kaip melagę, išsišokėlę, nevertą pagarbos. Taigi, matome, kad žmogus be kultūros, be sąmoningumo tampa tik paklusnia sistemos dalimi, „kitokius“ laikanti tiesiog menkaverčiais.

Šių dienų žmogus, nualintas praktiškumo, karjerizmo ir perfekcionizmo, vis labiau ima gręžtis nuo kultūros ir meno, o tiksliau, nuo dvasinių vertybių. Riba tarp Huxley sukurtos fikcijos ir apčiuopiamos realybės nyksta greičiau nei mes įsisvaizduojame. Baisu, kad vieną dieną, atėjus nušvitimui, jog reikia kovoti už kultūrą, nebūtų per vėlu. (457 ždž.)

Labai geras rašinys. Iš jo galima pasimokyti tinkamo minčių plėtojimo.